

OBERTURA DE LINGUAPAX X

20 de maig del 2004

Molt honorable president de la Generalitat, autoritats, senyores i senyors:

Em plau donar-los la benvinguda a aquest diàleg del Fòrum, el diàleg sobre la diversitat lingüística, la sostenibilitat i la pau. Potser és el moment de recordar una història interessant, la història de Linguapax. Linguapax va néixer no fa molts anys, l'any 1987, a Kíev, en una reunió d'experts, convocada per la UNESCO. En aquell moment, els experts allà reunits van tenir algunes intuïcions que amb el pas dels anys s'han revelat com a intuïcions encertades i decisives per al nostre temps.

En primer lloc, la intuïció que si es protegia la diversitat lingüística, si totes les comunitats lingüístiques podien tenir garanties de futur encara que fossin comunitats demogràficament petites o políticament poc poderoses o tecnològicament poc avançades, si es feien esforços per preservar aquesta diversitat lingüística, es feia una gran contribució a la cultura de la pau, a la pau del món. Durant aquestes últimes dècades hem pogut constatar que els temes identitaris, que els temes culturals, que els temes lingüístics estan molt presents als conflictes i a les guerres. La intuïció dels savis reunits a Kíev va ser encertada: hem de fer tot el possible per donar futur a totes les comunitats lingüístiques. D'aquella primera època de Linguapax aquí tenim entre nosaltres un representant, el Dr. Miquel Siguan, que té l'amabilitat d'acompanyar-nos. La seva presència ens recorda tot el grup d'eminentes personalitats que van crear Linguapax.

En segon lloc, la intuïció que, en un món cada vegada més interdependent, era molt important estimular l'aprenentatge de llengües concebut no només com un mitjà de comunicació sinó també com un mitjà de relació intercultural perquè les llengües expressen cultures. La relació entre llengua i cultura és substancial. Ja en aquell moment es va fer la proposta d'ajudar tots els ciutadans del planeta a ser multilingües com ho són de manera gairebé espontània o almenys sense gaire sofisticació tres quartes parts de la població mundial. Encara queden ciutadans a molts llocs del món que es pensen que és una riquesa ser monolingües, sobretot si són monolingües en llengües de comunitats políticament o demogràficament poderoses. En aquell moment fundacional es va tenir clarament la intuïció que convenia ajudar tothom que ho desitgés a alliberar-se del monolingüisme. Els que ens hem reunit aquí, sortosament, ja estem convençuts dels avantatges de poder parlar diverses llengües, de poder descobrir móns diferents a través del coneixement d'altres llengües.

Aquestes eren les intuïcions de l'any 1987 a Kíev. Posteriorment hem anat celebrant, sovint en connexió amb la UNESCO i en altres ocasions amb menys connexió, una sèrie de reunions internacionals que han anat formulant el que coneixem amb el nom de filosofia Linguapax, el conjunt de les nostres idees bàsiques que cada vegada van adquirint un valor més actual. Em plau que ens acompanyin avui moltes persones que han participat en les successives reunions internacionals de Linguapax.

Tal com ha dit el Dr. Jaume Pagès, conseller delegat del Fòrum Universal de les Cultures, ens va semblar que la celebració del Fòrum ens obligava, als animadors de Linguapax, a convocar a Barcelona un gran congrés Linguapax en el marc del Fòrum perquè precisament les intuïcions del Fòrum coincideixen perfectament amb les intuïcions de Linguapax. Venint a Barcelona, en aquest fantàstic entorn, volem fer una contribució bàsica per a totes les reflexions –els diàlegs- que tindran lloc durant aquestes setmanes. Volem recordar que en el cor o en el nervi de cada cultura hi ha la realitat de la llengua i de les llengües. Les llengües condicionen les aportacions de cada cultura tant en l'aspecte epistemològic com en l'especificat dels seus valors.

Estem molt contents per l'èxit que ha merescut la nostra convocatòria. Tal com li he comentat al president de la Generalitat, ens em vist obligats a tancar les inscripcions perquè ja no disposàvem de més espai per acollir totes les persones que desitjaven ser presents físicament aquí per participar en el nostre diàleg sobre diversitat lingüística, sostenibilitat i pau. De tota manera, tot el que direm correrà pel món a través dels mitjans de comunicació i les persones que no han pogut ser aquí amb nosaltres també es podran beneficiar, mitjançant les modernes tecnologies de la comunicació, de les nostres reflexions, debats i conclusions.

Quan vàrem escollir el títol exacte d'aquest diàleg ens va semblar que no calia inventar res. Podíem utilitzar els eixos del Fòrum i aplicar-los al nostre tema. Per aquesta raó, aquest diàleg es dedicarà a diversitat lingüística, sostenibilitat i pau en un Fòrum dedicat a la diversitat cultural, la sostenibilitat i les condicions de la pau. Per aquesta coincidència, ens trobem perfectament encaixats en aquest marc i estem segurs que les nostres aportacions seran útils al conjunt de debats que es celebren durant aquests mesos al Fòrum.

M'agradaria indicar quina és la intenció específica d'aquest diàleg, la intenció concreta d'aquest X Congrés Linguapax. Entre els experts hi ha un gran consens sobre la manera de gestionar la diversitat lingüística, sobre

com s'ha de celebrar aquesta diversitat i disfrutar-la, però moltes d'aquestes opinions, compartides pels experts, encara no han arribat al gran públic. Nosaltres creiem que ens trobem en un moment especialment significatiu de la història cultural universal en el sentit que ens veiem amb cor de capgirar en pocs anys les dinàmiques que fins ara han conduït a un accelerat afebliment de la diversitat lingüística i a la mort de moltes llengües. Això ho podem canviar i ho volem canviar durant els propers anys de la mateixa manera que s'ha aconseguit una gran consciència internacional per tenir en compte el valor de la diversitat biològica, de la diversitat de les espècies. La diversitat lingüística és tan important com la diversitat de les espècies i probablement l'aspecte més sofisticat de l'evolució de l'espècie humana. Nosaltres, els actuals habitants del planeta, tenim la responsabilitat de conservar aquest patrimoni per a les generacions futures i ens veiem amb cor de fer-ho si hi ha una gran concertació d'esforços.

L'interès de Linguapax X és precisament el d'avançar en la concertació d'esforços. Voldríem que allò que ja és compartit pels acadèmics fos compartit per tots els ciutadans del món, que ens hi ajudessin els moviments socials, les ONG especialitzades en la protecció de la diversitat cultural i lingüística i també les organitzacions intergovernamentals. Vull agrair la presència a la taula de la Sra. Elda Moreno, que representa el Consell d'Europa, una de les OIG que ha fet més esforços en el marc europeu en el camp de la protecció de la diversitat lingüística. Per aquesta raó ens sentim honorats per la presència del Consell d'Europa. També he mencionat la UNESCO. Tot i que durant aquests últims anys la UNESCO més aviat ha perdut interès pel tema de la diversitat lingüística, l'hauríem d'animar a fi que esdevingui la institució internacional de referència en aquest àmbit. Tant les institucions no governamentals com les intergovernamentals han d'ajudar-nos a fer el tomb que necessitem perquè ens hi juguem moltíssim: la possibilitat que el fantàstic patrimoni de la diversitat lingüística es pugui conservar adequadament. No s'ha de conservar en museus com es guarden els records del passat. S'han de crear condicions perquè les llengües visquin plenament i evolucionin superant un marc de neocolonialismes lingüístics i culturals que encara constatem a molts llocs.

La intenció del nostre congrés no és, per tant exclusivament acadèmica. Volem, a través de les trobades i dels debats d'aquests dies desenvolupar una dinàmica de concertació de tots els actors que poden contribuir a fer realitat el somni de donar vida plena a totes les llengües i d'animar les comunitats lingüístiques a tenir futur. Moltes comunitats lingüístiques estan desmoralitzades perquè les polítiques neocolonials han provocat condicions

massa difícils per al futur de moltes llengües. Des de Barcelona volem fer una crida universal a totes les comunitats lingüístiques, les grans, les mitjanes i les petites, a fi que totes aconseguixin els alts nivells d'autoestima que necessiten per assegurar el seu futur.

En aquesta ocasió solemne uneixo la meua veu a la de tots els que, des de Catalunya i des d'altres comunitats lingüístiques, reclamen que, a la Constitució Europea, es tinguin en compte totes les llengües d'Europa, no només les que coincideixen amb els estats. Volem una Europa de les cultures, volem una Europa que no quedi encallada en els interessos que representen els estats des d'un punt de vida cultural. Demanem una Europa concebuda des de la cultura, és a dir, una Europa de totes les seves cultures. M'uneixo a les peticions formulades perquè la llengua catalana sigui oficial a Europa, així com ho haurien de ser no solament les altres llengües de l'Estat espanyol, sinó també les llengües parlades a tots els estats europeus. Si ho aconseguim, el bon exemple d'Europa es convertirà en una referència per a altres continents on s'hauran d'aconseguir reconeixements similars.

Acabaré mencionant alguns punts concrets. M'agradaria, i ho he comentat al president de la Generalitat, que els esforços que han fet possible la celebració de Linguapax X i el treball que realitzarem aquests dies animessin el govern de Catalunya i la ciutat de Barcelona a prendre una decisió important. Caldria potenciar l'Institut Linguapax com a capdavanter de les reflexions i de les mobilitzacions a favor de la diversitat lingüística així com la seva vocació per a concertar els agents internacionals governamentals i no governamentals. Tant els dirigents del Fòrum com les autoritats catalanes i municipals es pregunten sovint què en quedarà del Fòrum. Penso que tenim idees i propostes que poden ser útils perquè el Fòrum no passi en va. L'exercici d'una responsabilitat lingüística universal en la línia del que s'ha proposat l'Institut Linguapax seria un servei útil i es podria exercir amb garanties científiques i ètiques reconegudes. Espero que en puguem parlar després de la celebració del nostre congrés.

Vull recordar que una de les iniciatives més importants realitzada durant aquests últims anys, promoguda inicialment per la UNESCO, ha estat l'elaboració d'un informe universal sobre la situació de les llengües. La responsabilitat de l'elaboració d'aquest informe la va assumir de manera molt directa el Centre UNESCO del País Basc. Avui ens acompanya el Sr. Paul Ortega, director d'UNESCO Etxea. El Centre UNESCO basc ha estat el capdavanter de l'informe que serà publicat d'aquí a pocs mesos i que ens ajudarà a veure-hi clar en matèria de diversitat lingüística.

Vull agrair la tasca realitzada per la xarxa d'escoles Linguapax que tant a Catalunya com a Espanya han creat i experimentat nous mètodes pedagògics perquè l'aprenentatge de les llengües i de les ciències socials s'inscrigui en la filosofia de Linguapax. Avui estan aquí entre nosaltres algunes persones responsables de la xarxa.

És just que en aquest moment doni les gràcies al Fòrum. El Dr. Jaume Pagès ha dit abans que nosaltres havíem treballat molt per preparar aquest congrés, però en realitat el congrés no hauria estat possible sense les facilitats i sense el bon humor que hi han aportat tots els dirigents del Fòrum i especialment el Dr. Jaume Pagès. En alguns moments molt difícils d'aquest procés ell ha representat una ajuda molt sòlida. Estava convençut que al Fòrum hi hauria faltat un component essencial si no s'hagués pogut celebrar el nostre diàleg.

He d'agrair el treball llarg i discret del Centre UNESCO de Catalunya, sense el qual no hauria estat possible la realització de Linguapax X.

Agraeixo a les il·lustres personalitats que han acceptat la nostra invitació per presentar ponències i comunicacions tant a les sessions plenàries com als tallers. Tindrem ocasió de manifestar aquest agraïment a la sessió de cloenda, però ja des d'ara vull fer constar que, encara que pugui semblar falta de modèstia, crec que difícilment s'havien reunit en un mateix espai tants eminents sociolingüistes per celebrar un congrés.

Durant el nostre congrés donarem per tercera vegada els premis internacionals Linguapax. En aquesta ocasió guardonarem dos il·lustres personalitats que ja es troben entre nosaltres: els doctors Jossua Fishman i Fernand de Varennes. Ja des d'ara els vull expressar la meva felicitació més cordial.

Estem molt contents per la participació de tots el congressistes. Us convidem a discutir lliurement sobre aquests temes. La nostra reunió s'anomena diàleg perquè vol arribar a ser-ho. Hem previst que hi hagi temps per dialogar. Ajudeu-nos a avançar amb el convenciment que vivim un moment especialment important de la història de les llengües al món i que si unim les nostres forces podrem fer un gran tomb en la incerta evolució de les comunitats lingüístiques que tant ens ha preocupat durant les darreres dècades. Podríem assegurar, per a les properes generacions, un futur de vida per a totes les llengües.

Moltes gràcies.
Fèlix Martí